

Кремешна Тетяна Іванівна
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри музичного мистецтва
УДПУ імені Павла Тичини

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У КОНТЕКСТІ ГУМАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Головна мета національного виховання – формування особистісних рис громадянина України, передача молодому поколінню надбань духовної культури українського народу, його національної ментальності, відчуття своєї причетності до розбудови української держави. Гуманізація навчально-виховного процесу передбачає, перш за все, формування особистості, розвиток її здібностей, обдарованості тощо. Вирішення цих завдань неможливо без впровадження у навчально-виховний процес особистісно-орієнтованого виховання, яке спрямоване на досягнення особистісно-розвивальної мети, на усвідомлення вихованцем себе як особистості, на його вільне і відповідальне самовираження. Головне кредо особистісно-орієнтованого виховання – поважливе, доброзичливе ставлення дорослих до особистості, яка формується.

Аналіз останніх наукових досліджень з приводу особистісно-орієнтованого підходу свідчить, що в даному аспекті існує кілька напрямків: розкриття «парадигмальної формули» сучасного гуманістичного підходу (І. Зязюн, С. Подмазін, А. Маслоу та ін.); визначення засобів особистісно-орієнтованого навчання і виховання учнів та студентів (І. Бех, О. Бондаревська, В. Євдокімова та ін.); формування творчої особистості майбутнього вчителя (Д. Богоявленська, Н. Гузій, В. Кан-Калік, Н. Кічук, В. Моляко та ін.).

Не зважаючи на різноманітність поглядів, особистісно-орієнтоване виховання перш за все характеризується зверненням на особистість, її духовний світ. У цьому аспекті важливо звернутися до філософії екзистенціалізму, яка поруч із особистісно-орієнтованим вихованням дає нам можливість розглядати цей процес як такий, що не веде до знеособлення людини, що є дуже актуальним в наш час, де по мірі посилення ролі машин людина сама себе готова розглядати, як функцію машини, а не як особистість, губить свою

індивідуальність. Отже, одним із самих складних завдань особистісно-орієнтованого виховання є створення умов для розвитку особистості і творчого проявлення його індивідуальності.

Як відомо, у 70-ті, 90-ті роки питання необхідності особистісного підходу у психології та педагогії неодноразово порушувались у працях В. Сухомлинського, І. Кона, А. Петровського, І. Беха, та ін. Під особистісно-орієнтованим підходом розуміється виховання, яке орієнтоване на людину, і шукає шляхи, як найкращим чином задовольнити пізнавальні потреби особистості, вирішити проблеми її розвитку і підтримки. Роль вчителя, і ширше – всієї педагогіки – не формувати особистість, а допомогти їй у процесі формування.

Так, з погляду О. Бондаревської, особистісно-орієнтоване виховання повинно допомогти знайти, підтримати та розвинути людину в людині й закласти в ній механізми самореалізації, саморозвитку, адаптації, саморегуляції, самозахисту, самовиховання, та інші, необхідні для становлення самобутнього особистісного образу та діалогічної взаємодії з людьми, природою, культурою, цивілізацією.

Саме для того, щоб допомогти індивіду знайти себе, виробити певну систему цінностей, особистісно-орієнтоване виховання не припускає ситуацій, коли намагання вихованця досягти певних виховних цілей не помічаються, зате будь-яка його похибка викликає яскраво виражене незадоволення, наголошується на його невідповідності тим чи іншим суспільним нормативам, навіюється, що дитина не така, якою її хотіли б бачити дорослі. Підлягає також безумовному запереченню та обставина, коли, замість конструктивного використання природної дитячої потреби в доброму ставленні до неї значущих людей, для заохочення розвитку позитивних задатків і прагнень вихователі пригноблюють її, не дають їй реалізуватися, вимагають від дитини неможливого, а коли вона не справляється з цими вимогами, постійно принижують. Таке приниження викликає протест і ворожість дитини до вихователів, тому що їй важливо зберігати почуття власної гідності, відповідати уявленню про саму себе як про особу, гідну поваги. У даному випадку протест неможливий: адже він має

бути спрямований проти педагогів, чие заохочення вихованець прагне заслужити. Він сподівається на підтримку й ласку, а наштавхується на нерозуміння й повчання. Тому до певного часу не може відповісти на це ні грубістю, ні байдужістю. Потреба в самоповазі, що підштовхує до протесту, приходиться у нерозв'язний конфлікт із потребою у повазі і схваленні вихователя, без яких неможливим є й збереження поваги до себе. Так формується внутрішній мотиваційний конфлікт, за якого мотив ворогування постійно стримується [3].

Як бачимо, в традиційному вихованні мова йде про розвиток інтелекту, в той час, як особистісно-орієнтоване виховання робить акцент на розвитку особистісно-змістовної сфери вихованців, ознакою якої є відношення до навколишньої дійсності, її переживання, усвідомлення цінності [4].

Таким чином, метою особистісно-орієнтованого виховання є процес психолого-педагогічної допомоги особистості в становленні її «суб'єктності», культурної ідентифікації, соціалізації, життєвому самовизначенні. Особистісно-орієнтоване виховання поєднує виховання та освіту в єдиний процес допомоги, підтримки, соціально-педагогічного захисту, особистісного розвитку тощо.

Головним завданнями особистісно-орієнтованого виховання є:

- розвинути індивідуальні пізнавальні здібності кожного вихованця;
- максимально виявити, ініціювати, використати індивідуальний досвід особистості;
- допомогти особистості пізнати себе, самовизначитись, та самореалізуватись;
- сформувати в людини культуру життєдіяльності, яка дає можливість продуктивно будувати своє повсякденне життя, правильно визначати його напрямки.

Основним структурним елементом досліджуваного феномену є особистість, яка складається з виконання та проявлення особистісних функцій: «висловлювання своєї думки, визначення цінностей». Іншими словами, щоб реалізувати особистісний підхід у навчанні, перш за все його потрібно зробити сферою самоствердження особистості.

Для цього, на думку вчених, потрібно визнати за учнем право на са-

мовизначення та самореалізацію у процесі пізнання через оволодіння власними способами навчальної роботи (В. Серіков); будувати навчально-виховний процес на принципах самоцінності особистості, глибокої поваги до неї, врахування її індивідуальності (І. Бех); розглядати навчання як процес педагогічної допомоги дитині в її становленні, її захист, а не володарювання над нею (О. Бондаревська). Д. Зембицький підкреслює, що особистісно-орієнтований підхід полягає в тому, щоб не лише змінити зміст освіти, по відношенню до сучасних умов, а співвіднести цей зміст з можливостями дитини, і лише потім – викладача, школи, міста.

Отже, за допомогою особистісно-орієнтованого виховання стає можливим розкриття потенціалу кожного вихованця, що дає можливість торкнутися усіх граней його внутрішнього світу і, таким чином, спонукати задуматись над міжлюдськими стосунками, формувати в нього гуманні уявлення, бачити світ очима інших людей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання: науково-методичний посібник / Іван Дмитрович Бех – К., 1998. – С. 47.
2. Бондаревская Е. В. Смысл и стратегия личностно-ориентированого воспитания / Е. В. Бондаревская // Педагогика. – 2001. – №1. – С. 17 – 25.
3. Кон И. С. Психология старшеклассника / Игорь Семенович Кон – М., 1980. – 263 с.
4. Підласий І. П. Педагогіка / Іван Павлович Підласий – М., 1999. – 290 с.
5. Фрейджер Р., Фейдимен Д. Личность. Теории, упражнения, эксперименты / Роберт Фрейджер, Джеймс Фейдимен. Пер. с англ. – 6-е межд. изд. – СПб.: Пройм-ЕВРОЗНАК, 2006. – 704 с. – (Большая университетская библиотека).